

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ
БЕРЕСТИНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ РАДИ**

Голова
робочої групи

Світлана
ПАСІЧНИК

Циклова комісія викладачів спеціальності «Дошкільна освіта», педагоги
та окремих методик

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Загальна інформація	
Назва освітнього компонента	Спеціальна психологія
Викладач (-і)	Ткаченко Лідія Микитівна
Контактний телефон викладача	+380662970000
E-mail викладача	tkln0504@gmail.com
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма	Дошкільна освіта
Галузь знань	А Освіта
Спеціальність	A2 Дошкільна освіта
Професійна кваліфікація	Вихователь закладу дошкільної освіти
Додаткова спеціалізація	Асистент вихователя закладу дошкільної освіти
Статус освітнього компонента	Вибірковий
Формат освітнього компонента	Лекції, самостійна робота
Обсяг освітнього компонента в кредитах ECTS	2,0
Посилання на освітній сайт викладача	tkachenkolm.blogspot.com
Консультації	Очні консультації: 1 год.
2. Анотація до курсу	
Несприятливі соціально-економічні та екологічні чинники призводять до погіршення здоров'я і найсильніше впливають на дитячий організм. З розвитком суспільства і цивілізації кількість осіб із обмеженими психофізичними можливостями не зменшується, а навпаки збільшується. Відтак, перед людством постають нові проблеми, складність яких зумовлює комплексний підхід до їх розв'язання, а саме об'єднання знань медичних, психологічних і педагогічних наукових галузей. Згідно даним Міністерства освіти і науки України в державі функціонують спеціальні загальноосвітні школи та школи-інтернати, спеціальні загальноосвітні заклади та школи-інтернати для дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, з вадами фізичного та (або) розумового розвитку вихованців. У зв'язку з цим актуальним постає питання удосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників для роботи з дітьми-інвалідами за нозологіями, ураховуючи особливості психолого-педагогічного супроводу з особливими освітніми потребами раннього та дошкільного віку, організації їх інтегрованого, інклюзивного навчання.	

Серед циклу професійно-орієнтованих дисциплін значне місце відводиться курсу «Спеціальна психологія» у фаховій підготовці здобувачів освіти за спеціальністю А2 Дошкільна освіта додаткової спеціалізації «Асистент вихователя закладу дошкільної освіти».

Освітній компонент «Спеціальна психологія» має чітку професійну спрямованість під час підготовки майбутніх спеціалістів, які орієнтовані на роботу із дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку і передбачає забезпечення здобувачів освіти систематизованими знаннями та вмінням, збагачує фахову підготовку та стимулює формування професійних ціннісних орієнтацій і компетентностей. Охоплює історичний і науково-теоретичний матеріал необхідний для оволодіння професійними вміннями і навичками майбутнього фахівця, полегшує розуміння і усвідомлення категоріального апарату курсу, забезпечує успішне оволодіння матеріалом. Вивчається здобувачами освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта на другому курсі у першому семестрі і присвячений ознайомленню майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти із загальними науково-теоретичними та історико-педагогічними положеннями спеціальної психології, загальними питаннями спеціальної дидактики, структурою і характерними проявами психофізичного розвитку дітей із різними порушеннями розвитку, методами й прийомами виявлення та корекції, сучасними тенденціями та інноваційними педагогічними технологіями, особливостями організації психокорекційної допомоги та профілактики психічних порушень. Специфіка курсу полягає у синтезі медико-біологічних і психолого-педагогічних знань про різні відхилення психофізичного розвитку у дітей раннього, дошкільного і шкільного віку, їх систематизації та узагальнення.

Предметом вивчення спеціальної психології є закономірності атипового розвитку, його причини і механізми, особливості засвоєння соціокультурного досвіду людиною з порушеннями психофізичного розвитку, закономірності пізнання оточуючого світу, набуття практичного досвіду, соціалізація та зміни психіки в процесі корекційного впливу.

Міждисциплінарні зв'язки: анатомія, фізіологія дітей дошкільного віку, психологія (загальна, дитяча, педагогічна), педагогіка з основами педагогічної майстерності, логопедія, основи інклюзивної освіти, основи корекційної педагогіки, методика роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку.

Програма вибіркового освітнього компонента складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні основи спеціальної психології як науки. Психічний розвиток при дизонтогенезі різних типів.
2. Основи психодіагностики та методи профілактики і корекції вторинних відхилень у психічному розвитку дітей зі спеціальними освітніми потребами.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета спеціальної психології - вивчення індивідуально-типологічних особливостей при атиповому розвитку, причин, механізмів і структури порушення, а також обґрунтування та розробка стратегії цілеспрямованої допомоги дитині з психофізичними вадами.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Спеціальна психологія» є:

- вивчення закономірностей і особливостей психічного розвитку дітей з різними психічними і фізичними недоліками в різних умовах, і перш за все в умовах корекційного навчання;
- створення методів і засобів психологічної діагностики порушень розвитку;
- розробка засобів психологічної корекції недоліків розвитку;
- психологічне обґрунтування змісту та методів навчання і виховання в системі спеціальних освітніх установ;
- психологічна оцінка ефективності змісту і методів навчання дітей з порушеннями розвитку в різних умовах;
- психологічне вивчення соціальної адаптації осіб з психофізичними вадами; психологічна корекція дезадаптації;

- виявлення походження того чи іншого дефекту, визначення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку психічних функцій і вивчення соціально-педагогічних умов життя дитини.

4. Результати навчання (компетентності)

Після завершення вивчення цього курсу ви будете готові:

- володіти основами корекційної педагогіки, спеціальної психології, знати особливості методики роботи з дітьми раннього та дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку;
- здійснювати психодіагностику дітей з особливими освітніми потребами.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
Лекції			32		
семінарські заняття / практичні / лабораторні			-		
самостійна робота			28		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / Вибірковий		
Третій	A2 Дошкільна освіта	Другий	Вибірковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літератур а	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконан ня

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи спеціальної психології як науки. Психічний розвиток при дизонтогеніях різних типів.

Тема 1. Загальні питання теорії спеціальної психології. Предмет, мета, завдання та методи спеціальної психології Спеціальна психологія як галузь психологічної науки. Предмет, мета, завдання та методи спеціальної психології. Основні напрями та міждисциплінарні зв'язки спеціальної психології. Теоретичне та практичне значення спеціальної психології.	Лекція	1; 2; 6; 7; 8, 17, 18, 22, 28, 29	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години) 2	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 2. Загальні та специфічні закономірності психічного розвитку Сучасні уявлення про нормальний та порушений розвиток. Фактори психічного розвитку людини. Динаміка психічного розвитку в умовах недостатності функцій. Види дизонтогеній (викривленого розвитку). Загальні закономірності відхилень розвитку.	Лекція	2; 3; 4; 5; 7; 8, 17, 18, 22, 28, 29	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години) 2	Максимальна оцінка - 5	тиждень

Тема 3. Психічний розвиток при дизонтогеніях за типом ретардації. Психологічні особливості розумово відсталих дітей Предмет і завдання психології розумово відсталих дітей. Історія психолого-педагогічного вивчення розумово відсталих дітей. Причини розумової відсталості. Класифікація за ступенем важкості та етіопатогнетичним принципом. Особливості розвитку пізнавальної сфери РВД. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери. Особливості діяльності розумово відсталих дітей .	Лекція	2; 3; 4; 5; 7; 8, 17, 22, 23, 28, 29	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 4. Психологічні особливості дітей із затримкою психічного розвитку Причини та механізми відхилень у розвитку. Класифікація ЗПР за ступенем важкості та етіопатогенетичним принципом. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей із ЗПР. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери дітей із ЗПР. Особливості діяльності дітей із ЗПР. Особливості психологічної діагностики і корекції.	Лекція	7; 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 22, 23	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 5. Психічний розвиток при дизонтогеніях дефіцитного типу. Психологічні особливості осіб із порушеннями слуху Причини та механізми відхилень у розвитку. Психолого-педагогічна класифікація порушень слухової функції у дітей із ПС. Особливості розвитку пізнавальної сфери у дітей із ПС. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери у дітей із ПС. Особливості діяльності дітей із ПС. Особливості психологічної діагностики і корекції порушень слуху у дітей.	Лекція	2; 3; 4; 7; 8, 17, 22, 33	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 6. Психологія осіб із порушеннями зору (тифлопсихологія). Причини ПЗ. Класифікація порушень зорової функції у дітей. Особливості розвитку	Лекція	2; 3; 4; 7; 8, 16, 17, 18, 22	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень

пізнавальної сфери у дітей із ПЗ. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери у дітей із ПЗ. Особливості діяльності дітей із ЗП. Особливості психологічної діагностики і корекції порушень зору у дітей.			творчого рівнів (2-4 години)		
			2		
Тема 7. Психологічні особливості осіб із порушеннями мовлення Причини та механізми відхилень у розвитку. Класифікація мовленнєвих порушень. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей із ПМ. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери дітей із ПМ. Особливості діяльності дітей із ПМ. Психологічне діагностування і корекції при тяжких порушеннях мовлення у дітей.	Лекція	2; 3; 4; 7; 8, 16, 17, 18, 22	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень
			2		
Тема 8. Психологічні особливості осіб із порушеннями опорно-рухового апарату. Специфіка рухового розвитку при дитячому церебральному паралічі. Структура порушення. Форми ДЦП. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей із порушеннями опорно-рухового апарату.	Лекція	5, 8, 16, 17, 22	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень
			2		
Тема 9. Психічний розвиток при асинхроніях з переважанням розладів емоційно-вольової сфери і поведінки та при складних порушеннях розвитку. Психологічні особливості осіб з розладами спектру аутизму Причини та механізми виникнення РДА. Психологічна сутність РДА - класифікація станів за ступенем важкості. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей з розладами спектру аутизму. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери дітей з розладами спектру аутизму. Особливості діяльності дітей з розладами спектру аутизму.	Лекція	7; 8, 9, 15, 17, 22, 24, 25, 26, 32	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 10	тиждень
			2		

Тема 10. Психологічні особливості осіб із дисгармонійним складом особистості Клініко-психологічна характеристика дисгармонії психічного розвитку в дитячому та підлітковому віці. Психопатії. Патологічне формування особистості. Акцентуованість характеру підлітків.	Лекція	2; 6; 7; 8, 9, 16, 17, 18, 22, 23, 28, 29, 32, 34	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години) 2	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 11. Психологічні особливості осіб із складними порушеннями розвитку Причини складних порушень розвитку. Підходи до класифікації дітей із СПР. Особливості розвитку пізнавальної сфери у дітей із СПР. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери дітей із СПР. Особливості діяльності дітей із СПР.	Лекція	2; 4, 7; 8, 9, 16, 17, 18, 22, 34	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години) 2	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Змістовий модуль №2. Основи психодіагностики та методи профілактики і корекції вторинних відхилень у психічному розвитку дітей зі спеціальними освітніми потребами					
Тема 12. Психодіагностика дітей із порушеннями психофізичного розвитку Мета, принципи, етапи та методи психологічного вивчення дітей із порушеннями розвитку. Психологічна діагностика дітей при порушеннях функцій опорно-рухового апарату. Психологічна діагностика раннього дитячого аутизму. Психодіагностика акцентуацій характеру. Психологічна діагностика при складних порушеннях розвитку.	Лекція	1; 5; 7; 8; 9, 16, 17, 22	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години) 2	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 13. Психокорекційні технології для дітей з проблемами у розвитку Історія розвитку методів психологічної корекції дітей і підлітків з проблемами в розвитку. Методологічні і теоретичні основи психокорекційної роботи з дітьми з психофізичними порушеннями в розвитку.	Лекція	1, 5, 7, 8, 9, 17, 22	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень

Психолого-педагогічна корекція відхилень у психічному розвитку у дітей із ДЦП. Психокорекційна робота з дітьми з раннім дитячим аутизмом. Психологічна корекція при складних порушеннях розвитку.			4		
Тема 14. Організація роботи з батьками: підтримка, консультування, корекція Особливості принципів організації роботи з батьками. Психологічна підтримка, її особливості, форми взаємодії з батьками. Психологічне консультування, його мета, види, основні завдання. Типові способи реагування родини на різні життєві обставини, їх особливості. Психологічна корекція, її принципи. Особливості корекційної роботи з різними типами сімей. Соціально-комунікативні проблеми в неповній сім'ї, їх причини.	Лекція	1, 3, 5, 7, 8, 9, 22	Виконання завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів (2-4 години)	Максимальна оцінка - 5	тиждень
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу		Максимальна оцінка – 100 балів. Загальна система оцінювання включає оцінки за практичні заняття (70 балів), за контрольну роботу (10) та самостійну роботу (20 балів). Також враховуються виконання завдання репродуктивного, частково-пошукового та творчого рівнів			
Вимоги до письмової роботи		Ви повинні виконати контрольну роботу, що складається з теоретичного питання, практичного та творчого завдань. Також враховуються виконання завдання частково-пошукового та творчого рівнів, що передбачають написання творів-міркувань, есе, власних роздумів над даною проблемою.			
Умови допуску до підсумкового контролю		Виконання 50 % завдань			
7. Політика курсу					
Політика курсу спрямована на створення доброзичливої атмосфери на занятті, активної комунікації у групі з дотриманням правил академічної доброчесності. При виконанні завдань творчого рівня неприпустимі плагіат та списування. Лекційні заняття пропущені без поважних причин не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: опрацювання теми, а також виконання вправ та творчих завдань із теми. Якщо здобувач освіти пропустив (не відпрацював) більше 50% занять, він повинен скласти тести (Тести 1, Тести 2)					
8. Рекомендована література					
Базова					

1. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція: затверджений наказом МОН України від 12.01.2021 р. № 33 / наук. керівник Т. О. Піроженко. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2020/21.12/bazovyy%20komponent%20doshkillya.pdf>. (дата звернення: 28.05.2025).
2. Бобир В., Іванюк О. Інклюзія : реальні кроки в наявних умовах. *Дошкільне виховання*. 2016. № 2. С.16-20.
3. Бондар В. І., Синьов В. М. Дефектологічний словник: навч. посіб. Київ: «МП Леся», 2011. 528 с.
4. Гаяш О. В. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) : навч.- метод. посібник. Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 256 с.
5. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 302 с.
6. Дичківська І. Інклюзивна освіта : шляхи впровадження. *Дошкільне виховання*. 2013. № 12. С. 3-6.
7. Дичківська І. Інклюзивна практика в дитсадку : організаційна модель. *Дошкільне виховання*. 2014. № 2. С. 5-9.
8. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / уклад.: Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
9. Інклюзивне навчання в закладі дошкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Т. В. Наумчук та ін. Київ : Літера ЛТД, 2024. 160 с.
10. Колупаєва А. А. , Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка: путівник для педагогів: навч.-метод. посіб. Київ, 2010. 96 с.
11. Колупаєва А. А. До проблеми понятійно-термінологічних визначень у сучасній спеціальній педагогіці. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі* : наук. метод. збірник. Київ. 2006. № 8. С.38-42.
12. Колупаєва А. А. Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір. *Дефектологія*. 2003. № 4 С. 10-12.
13. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посіб. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 304 с.
14. Колупаєва А. А., Данілавичюте Е .А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі : навч.-метод. посіб. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 198 с.
15. Компанець Н. М. Моделювання індивідуальної програми розвитку дошкільника з особливими освітніми потребами. Київ : 2018. 56 с.
16. Компанець Н. М. Первинна психолого-педагогічна оцінка особливостей розвитку дитини з особливими освітніми потребами. *Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ*. Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2018. С. 24-28.
17. Лист МОН «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти» від 25.06.2020. № 1/9-348.
18. Максименко С. Д., Соловієнко С. Д. Загальна психологія: навч. посібник. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
19. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
20. Наказ Міністерства освіти і науки України « Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної та дошкільної освіти» від 08.06.2018. № 609.
21. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 252 с.

22. Пахомова Н. Г. Спеціальна психологія: навч. посіб. 2-ге вид., виправ. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016. 358 с.
23. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник.: у 2-х ч. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. Ч. I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). 238 с.
24. Скрипник Т. Аутична дитина в дитсадку: організація психолого-педагогічного супроводу. *Дошкільне виховання*. 2014. № 12. С. 10-13.
25. Скрипник Т. Інтегративне освітнє середовище: підтримка дітей з аутизмом у закладі дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2019. № 7. С. 7-11.
26. Скрипник Т. Як підготувати дітей з аутизмом до інтегративної освіти. *Дошкільне виховання*. 2018. № 10. С. 6-9.
27. Спеціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник / за ред. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
28. Спеціальна психологія: у 2-х ч. / за ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 1999. Ч.1. 158 с.
29. Спеціальна психологія: у 2-х ч. / за ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2001. Ч. 2. 142 с.
30. Стадник Л. «Сонячні діти» у звичайному дитсадку. *Дошкільне виховання*. 2016. № 8. С. 16-19.
31. Стадненко Н. М., Матвєєва М. П., Обухівська А. Г. Нариси з олігофренопсихології / за заг. ред. Н. М. Стадненко. Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2002. 200 с.
32. Тарасун В. Дитина з аутизмом : діагностика, взаємодія, допомога. *Дошкільне виховання*. 2020. № 6. С. 10-12.
33. Таранченко О. М. Діти з порушенням слуху в інтегративному закладі. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2010. № 4. С. 3-8.
34. Таранченко О. М. Передумови для забезпечення успішної інтеграції. *Основи інтегративної освіти* : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. С. 218-226.

Допоміжна

1. Дитина : освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнєв'юк; авт. кол. : Г. В. Беленька та ін. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
2. Впевнений старт : освітня програма для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш та ін.; за заг. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
3. Дятленко Н. Розвиток Дошкільного навчального закладу на основі інтегративних цінностей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 8. С. 24-29.
4. Іванюк О., Бобир В. Організація єдиного інтегративного освітнього простору. *Дошкільне виховання*. 2018. № 10. С. 10-15.
5. Мартинчук О. Інтегративна освіта : ідея, практика і суспільна цінність. *Дошкільне виховання*. 2018. № 10. С. 2-5.
6. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. ред. Г. В. Беленька ; авт. кол. : Г. В. Беленька та ін. Київ : ТОВ «АКМЕ ГРУП», 2021. – 568 с.
7. Миронова С. П. Нова українська школа : особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інтегративних класах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Астон, 2020. 308 с.

8. Таранченко О. М. Сучасні підходи задоволення навчальних потреб учнів з порушенням психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних закладах освіти. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2013. № 2. С. 18-21.

Інформаційні ресурси

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) [Електронний ресурс] затверджений наказом МОН України від 12.01.2021 р. № 33 / наук. керівник Т. О. Піроженко. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2020/21.12/bazovyy%20komponent%20doshkillya.pdf>. (дата звернення: 25.05.2025).
2. Гавриш Н. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О. Впевнений старт : освітня програма для дітей старшого дошкільного віку, 2017. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/programa-vpevnenii-start-2017.rar> (дата звернення: 27.05.2025).
3. Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів: Постанова від 22 серпня 2018 р. № 617. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-stvorenniya-resurshih>. (дата звернення: 25.05.2025).
4. Закон України «Про освіту» (документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція – прийняття від 05.09.2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 26.05.2025).
5. Закон України «Про спеціальну освіту» (проект). URL: www.mon.gov.ua (дата звернення: 25.05.2025).
6. Концепція розвитку інклюзивної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 №912). URL: www.mon.gov.ua (дата звернення: 27.05.2025).
7. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 28.05.2025).
8. Огнев'юк В. О. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років. / В. О. Огнев'юк, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко та ін., 2016. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf> (дата звернення: 28.05.2025).
9. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 252 с. URL: https://ispukr.org.ua/articles/18/Inclusive_study.pdf (дата звернення: 28.05.2025).
10. Технологія індивідуального планування: посібник URL: <https://www.education-inclusive.com> (дата звернення: 28.05.2025).
11. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Дитина з порушенням інтелектуального розвитку. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/711320/> (дата звернення: 29.05.2025).
12. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В., Василенко-ван де Рей А., Ліщук Н. І. Дитина із синдромом Дауна. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 48 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/711322/> (дата звернення: 29.05.2025).
13. Чеботарьова О. В., Коваль Л.В., Данілевичуте Е.А. Дитина із церебральним паралічем. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/711323/> (дата звернення: 28.05.2025).